

دانشگاه امام صادق (ع)
دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد
پایان نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی وضعیت اقتصاد مسلمانان در صدر اسلام

نویسنده: محسن طرفدار

استاد راهنما: جعفر شهیدی

استاد مشاور: هادی مروی، یعقوب آژند

سال تحصیلی: مهر ۱۳۶۹

توصیفگر: ۲۱۲ ص. شماره بازیابی ۱۸ الف .

واژگان کلیدی: مسلمانان / وضع اقتصادی / صدرا سلام / مالیه عمومی / اوضاع اقتصادی

چکیده:

هدف از تحقیق حاضر ، بررسی وضعیت اقتصادی مسلمانان در زمان پیامبر اکرم (ص) در سه بعد و وضعیت عمومی و سطح زندگی ، بازرگانی و بازار و مالیه حکومت اسلامی است و برای انجام آن از روش کتابخانه ای استفاده شده است. ساختار تحقیق بدینگونه است که در فصل اول مسائلی چون موقعیت جغرافیایی وضعیت آب و هوایی و اوضاع اجتماعی - سیاسی عربستان بیان شده است. در فصل دوم به بررسی وضعیت عمومی و سطح زندگی مسلمانان در دو دوره قبل از هجرت و بعد از هجرت می پردازد. در فصل سوم ، بازرگانی و بازارها به عنوان عمده ترین و مهمترین محل کسب درآمد اعراب در صدر اسلام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. فصل چهارم اختصاص به مالیه حکومت

اسلامی پیامبر دارد و به دو بخش تقسیم می شود: بخش اول شامل درآمدهای عمومی و بخش دوم مربوط به هزینه های دولت اسلامی است.

یافته های تحقیق نشان می دهد سیاست پیامبر اکرم (ص) علاوه بر اینکه از طریق استحکام و تقویت روابط اجتماعی و به طور غیر مستقیم آثاری ایجابی ارزنده ای در زندگی مادی مردم بر جای می گذاشت ، از طریق سیاستهای جاری حکومت در جهت مقابله قهر آمیز با کفار ، درآمدهایی را به عنوان غنیمت جنگی برای مسلمانان فراهم می نمود. همچنین پیامبر اکرم (ص) با استفاده از اختیارات شرعی و حکومتی که در دست داشتند بطور مستقیم در از میان برداشتن فقر و تهیدستی و بهبود وضع مادی مسلمانان تلاش فرمودند . توزیع درآمدهای عمومی حاصل از منابع مهم نظیر خمس ، زکات ، اموال فیء میان فقرا و مستحقین ، از جمله این تلاشهاست.

با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی و سوق الجیشی شبه جزیره عربستان که در مسیر حرکت کاروانهای تجاری قرار داشت ، بازرگانی و تجارت چه با خود اهالی بادیه ها و شهرهای آن دیار و چه با ملل دیگر ، عمده ترین محل کسب درآمد برای ساکنان جزیره العرب محسوب می شد. بحث نظام حکومت اسلامی پیامبر دارای دومی بحث درآمدهای عمومی و مخارج عمومی است. درآمدهای نظام به سه دسته قابل تقسیم است.

الف) درآمدهایی که شارع مقدس اسلام ، از طریق وحی ، برای قدرت حاکمه اسلامی قرار داده و در اختیار حاکم شرعی و والی به حق مسلمین گذشته است ، نظیر خمس ، زکات و جزیه .

ب) درآمدهایی که قانون و حکم شرعی نداشته و حاکم اسلامی بنا به ضرورت و مقتضیات زمان اقدام به اخذ آن می نمود ، گرفتن خراج از طریق واگذاری اموال فیء و سایر املاک دولتی و نیز استقراض ، از این نوع است.

ج) درآمدهایی که ساختار منسجم اجتماعی و روابط معنوی قوی بین دولت و مردم ، بوجود آورده آن بود. کمکهای مردم مسلمان در تمام ابعاد به حکومت از این نوع می باشد.

هزینه های عمومی به چهار گروه امور عمومی ، امور دفاعی ، امور اجتماعی و امور اقتصادی تقسیم شده است. اما عمده ترین و اصلی ترین هزینه های دولت اسلامی پیامبر ، مربوط به هزینه های نظامی و نیز مخارج مربوط به کمک به بالا بردن سطح رفاه اقتصادی عموم مردم بوده است.